

**A Vámosatya-Csaroda (HUHN20047)
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
fenntartási terve**

Debrecen
2017.

Készítette
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner
BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

Vezető szakmai koordinátor
Olajos Péter

Szakmai koordinátor

Vezető természettudományi szakértő

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Közreműködő szakértők

Dr. Estók Péter
Dr. Gulyás Gergely
Horváth Dénes
Lukács Attila
Mizsei Edvárd
Dr. Nagy Antal
Dr. Sum Szabolcs
Dr. Varga András

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2017.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

1. A terület azonosító adatai.....	5
1.1. Név.....	5
1.2. Azonosító kód.....	5
1.3. Kiterjedés.....	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek.....	5
1.4.2. Jelölő fajok.....	5
1.4.3. A Natura 2000 adatlapon (SDF) nem szereplő, vagy nem jelölő értéként szereplő, de a fenntartási tervet megalapozó felmérések alapján jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű faj.....	5
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	6
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	6
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	7
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	7
1.7.7. Egyéb tervek.....	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	8
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	12
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	12
3.2. Kezelési javaslatok.....	13
3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE).....	13
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	31
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	31
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	31
3.2.5. Mellékletek.....	32
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	34
3.3.1. Agrártámogatások.....	34
3.3.2. Pályázatok.....	37
3.3.3. Egyéb.....	38
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	38
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	38
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	38
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	38

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Vámosatya-Csaroda kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20047
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	2008,09 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 91F0 - Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmenion minoris*)
- 3150 - Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel
- 91G0* - Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal
- 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei
- 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 3160 - Természetes disztróf tavak és tavacskák
- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

*: kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- Sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- Vöröslábú hegyisáska (*Odontopodisma rubripes*)
- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- Tavi denevér (*Myotis dasycneme*)

1.4.3. A Natura 2000 adatlapon (SDF) nem szereplő, vagy nem jelölő értéként szereplő, de a fenntartási tervet megalapozó felmérések alapján jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű faj

- Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- Nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)

1.5. Érintett települések

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: Vámosatya, Gelénes, Csaroda, Tákos

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„Ex lege” láp	HNL232	Búzás-rekesz-lápjai	17,20	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege” láp	HNL233	Diós-kerti-rétek	17,68	1996. LIII. tv. a természet védelméről

A tervezési területből 215,8 ha Bockereki-erdő Erdőrezervátum néven (15/2000. KöM rendelet a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról) erdőrezervátumként van nyilvántartva.

A tervezési terület 1804,0 km² ha-on a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzetet (teljes kiterjedés: 21891,7 ha) érinti (4/1982. (XI.20.) OKTH rendelkezés A Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet létesítéséről).

A tervezési területből 1934,9 ha a Szatmár-Bereg Különleges madárvédelmi területtel (HUHN10001) van átfedésben.

A tervezési terület az Országos Ökológiai Hálózat magterület övezetének (98%), illetve pufferterület övezetének (2%) része.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2003-ban került kidolgozásra, jogszabályban azonban nem került kihirdetésre.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Közgyűlésének 19/2011 (XII.1.) önkormányzati rendelete Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területrendezési terve elfogadásáról.

Csaroda Község Önkormányzata Képviselőtestületének 8/2002. (VII.01.) önkormányzati rendelete Csaroda község szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról.

Gelénes Község Önkormányzata Képviselőtestületének 11/2006. (V. 17.) önkormányzati rendelete Gelénes község szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról.

Tákos Község Önkormányzata Képviselőtestületének 11/2005 (V. 25.) önkormányzati rendelete Tákos község szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőterv: Rétköz-Bereg erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (Érvényes: 2013.01.01 - 2022.12.31). Ügy száma: 11949/14/2011. Kelt: 2013. október 7.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/5. Szabolcs-Szatmár-beregi apróvadas körzet vadgazdálkodási terve. Érvényes: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Bockerek Vadásztársaság, Nyírbátor (vadgazdálkodási egység kódszáma: 15-853110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

2-1 Felső-Tisza vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Kiadja: Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság - 2016 április

1.7.7. Egyéb tervek

A Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet Természetvédelmi Kezelési Terve

Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció a körzeti erdőtervezés során az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak a Rétköz-Beregi Erdőtervezési Körzet területén található Natura 2000 területekre, valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok (állat- és növényfajok) természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékeléséről. Készítette a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével – Debrecen 2013

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B02.01	erdőfelújítás	H	>40%	<p>keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0), pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraea-val és Carpinus betulus-szal (91G0*), enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőrös (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): Itt a gyertyános-tölgyesek, a keményfaligetek és az égeresek átalakítására, illetve a tarvágásos véghasználatra gondolunk, ami akkor is rontja az élőhely természetességét, amennyiben gyertyános-tölgyesnek, keményfaligetnek, illetve égeresnek újítják föl az erdőterületet. Ebből a szempontból kevésbé veszélyeztetettek a Bockereki erdőrezervátum magterületeit alkotó erdőrészek (Gelénés 2 F, 7 A, B, C, D, E, F, G, H, 10 C, D, E), amelyek faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban vannak. Az itt található 18,38 ha kiterjedésű faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú terület vágásértségi korral nem rendelkezik.</p> <p>díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>): A gyertyános-tölgyesek és a keményfaligetek átalakítása, illetve tarvágásos véghasználat a faj élőhelyének kiterjedését csökkenti.</p> <p>nyugati pizedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>): Erdőlakó denevérfaj, legfőbb veszélyeztető tényezőnek az vágásos üzemmódban történő erdőgazdálkodás tekinthető. A tarvágás az élőhelyét adó erdőállományok élőhelyi értékét nagymértékben ronthatja, mind a búvóhelyek számának, mind a táplálkozásra alkalmas terület nagyságának csökkentésével.</p>
F03.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	H	>40%	<p>keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0), pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraea-val és Carpinus betulus-szal (91G0*), Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): A túltartott vadállomány gátolja az erdők jellegzetes gye- és cserjeszintjének kialakulását. A Bockereki-erdőben nagy területeken figyelhető meg ennek a hatásnak a szélsőséges esete, a cserjeszint hiánya. Az ártéri mocsárréteket ez a hatás csak érintőlegesen (nem kiterjedten) érinti.</p> <p>díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>): Az élelem után kutató vadak – elsősorban a vaddisznók – feltúrják az erdőtagok talaját és ennek következtében sok helyütt kipusztítják az aljnövényzetet, mely körülmény eleve kizárja a díszes tarkalepke tenyészését a vadkárok által érintett területeken (még akkor is, ha a lepkefaj fejlődéséhez szükséges többi feltétel egyébként adott volna).</p>
I01	idegenhonos inváziós fajok	H	>60%	<p>keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0), pannon gyertyános-tölgyesek</p>

	jelenléte			<p>Quercus petraea-val és Carpinus betulus-szal (91G0*), enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*), Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (6510): Az amerikai kőris (kisebb mértékben a zöld juhar) az élőhelyek minden szintjét drasztikusan átalakítja, szélsőséges esetben a megsemmisülésig degradálja (árnyékolás, gyökérkonkurrencia, allelopátia stb.). A fajok mind a faállománnyal borított (erdők), mind a nyílt (rétek, legelők, mocsarak) jelölő élőhelyekre veszélyt jelent.</p> <p>díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>): A biotópok természeti állapotának romlása, helytelen erdészeti beavatkozások, illetve az aljnövényzet és a talaj épségét sértő egyéb eredetű károkozások következtében néhol inváziós növényfajok, gyomok jelennek meg a faj élőhelyein. Az <i>E. maturna</i> állományaira mindez azért lehet negatív hatással, mert a gypszintben szűkítheti a tápnövények termőhelyeinek méretét, és ezáltal a lárvák megfelelő mennyiségű táplálékának biztosítását. Hasonló veszélyt jelenthet ugyanakkor a lepkefaj elsődleges tápnövényeit jelentő magyar-, illetve magas kőris fák arányának csökkenése, illetve a lepkék életterének szűkülését előidéző, fás szárú özönnövények (amerikai kőris, zöld juhar) terjedése is. Lokálisan érvényesülő veszélyforrásként megemlítjük továbbá a kései meggy (<i>Padus serotina</i>) és a magas aranyvessző (<i>Solidago gigantea</i>) terjedését a faj tényleges vagy potenciális élőhelyein.</p>
K01.03	kiszáradás	H	>55%	<p>keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0), természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraea-val és Carpinus betulus-szal (91G0*), természetes disztróf tavak és tavacskák (3160), enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*), Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (6510): A terület főként a globális folyamatok és a korábbi csatornázás hatására szárazodik. Az élőhely ennek hatására hosszú távon eltűnhet.</p> <p>vöröslábú hegyisáska (<i>Odontopodisma rubripes</i>), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Negatív hatással van a területek mesterséges kiszáritása, lecsapolása, belvízelvezetés. Hasonlóan negatív hatással van a terület természetes kiszáradása is a csapadékhiány következtében. Ezáltal a fajok által preferált élőhelyek átalakulása más típusú élőhelyekké, amelyek nem vagy kevésbé felelnek meg a fajok számára.</p>
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	H	>50%	<p>keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0), természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraea-val és Carpinus betulus-szal (91G0*), természetes disztróf tavak és tavacskák (3160), Cnidion</p>

				<p>dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510): A nyílt élőhelyek (rétek, legelők, mocsarak) esetében a becserjésedés és a spontán erdősülés a jelölő élőhelyek kiterjedésének csökkenését vonja maga után. Erdők esetében a kiszáradás következtében az élőhelyek fajösszetétele változik. Ez leginkább a keményfaligeteket érinti, amelyek szélsőséges esetben más (de a terület vonatkozásában jelölő) élőhelyekké alakulnak.</p> <p>vöröslábú hegyisáska (<i>Odontopodisma rubripes</i>): A faj állományait az élőhelyek természetes szukcessziós változásai kezdetben növelik, előrehaladva azonban az állományok lokális eltűnését eredményezik. A legelők és kaszálók felhagyása is a szekunder szukcessziós folyamatokon keresztül veszélyeztetheti a faj állományát.</p> <p>sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>): A lepkefaj számára optimális életfeltételeket nyújtó biotópok kiterjedésének csökkenését helyenként szukcessziós folyamatok idézik elő, egyes élőhelyek vonatkozásában külön is kiemelve a kökényes-galagonyás cserjések túlzott mértékű záródását.</p> <p>nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A nedves rétek intenzívebb kaszálása és legeltetése, a természetvédelmi célú kezelések elmaradása, valamint a lepkefajok élőhelyeinek környezetében lévő parcellákon végzett mezőgazdasági tevékenységek hatásai azt eredményezik, hogy ezen biotópok növényzete egyre több helyen degradálódik, fajkészlete idővel sok helyütt leromlik, beszűkül. Mindez egyebek mellett a nektárforrásul szolgáló virágos növények számának csökkenésében, és/vagy a gyomok, özönfajok arányának emelkedésében mutatkozik meg leginkább.</p>
A03.01	intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	M	>13,03%	<p>Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): Az alacsony fűtarlóval történő és gyakran ismétlődő (évente rendszeresen két alkalommal a terület egészét érintő) kaszálás az élőhely eljellegtelenedését, szélsőséges esetben más (alacsonyabb természetességi kategóriába tartozó és nem közösségi jelentőségű) élőhelyé alakulását vonja maga után.</p> <p>nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A helytelen időpontban, illetve túlzott gyakorisággal történő, valamint a gyepek egészén egyszerre végrehajtott kaszálás veszélyezteti a faj fennmaradását.</p>
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	Nem adható meg az állománynagyság ismeretének hiánya miatt.	Nem adható meg az állománynagyság ismeretének hiánya miatt.	nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>): A nyugati piszedenevér bűvőhelyspecialista faj, kizárólag álló holtfák leváló kéreglemezei alatt kialakuló résekben alkot szülőkolóniákat, tehát függ az ilyen jellegű álló holtfák mennyiségétől.
Kód	Jövőbeli valószínűsíthető veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B01.01	beerdősítés / fásítás	L	<1%	sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510): A Gelénes

	őshonos fajokkal			04/28 helyrajzi számon található élőhelyfolt szántó művelési ágban lévő területen van. Ez némiképpen növeli a beerdősítés, fásítás esélyét, ezáltal az élőhely megszűnését. Gelénes 04/23 és 04/21 helyrajzi számokon szintén szántó művelési ágban lévő területeken vannak 6510-be tartozó élőhelyek.
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	Nem adható meg az állomány nagyság ismeretének hiánya miatt.	Nem adható meg az állomány nagyság ismeretének hiánya miatt.	nyugati pizedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>): A faj táplálék bázisát képező ízeltlábúak irtása negatívan hathat e fajokra, a táplálkozási lehetőségek beszűkítésével és indirekt toxicitással.
A04.01	intenzív legeltetés	L	<5%	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az élőhely túlzott mértékű legeltetése káros a faj állományainak fennmaradása szempontjából, károsítja a talajfelszínt, csökkenti a tápnövények mennyiségét, rövid fűvű struktúrát alakít ki, károsítja a hangyafészkeket.
A10.01	sővény, bozót, cserje eltávolítása	L	<5%	sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>): Mivel a sárga gyapjasszövő tápnövénye elsősorban a kökény (<i>Prunus spinosa</i>) vagy helyenként esetleg <i>Crataegus</i> , illetve <i>Pyrus</i> fajok, ezért az ilyen fajkészletű cserjeállományoknak egy adott területről való teljes mértékű eltávolítása a sárga gyapjasszövő élőhelyeinek a lokális megszüntetését eredményezheti.
J03.02	élőhely-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	L	<5%	vöröslábú hegyisáska (<i>Odontopodisma rubripes</i>): A nagyobb állományok közti összeköttetéseket biztosító élőhelyek (csatornapartok, árokpartok növényzete) megszüntetése, helytelen kezelése a populációk izolációján keresztül csökkentheti azok fennmaradási esélyeit. nyugati pizedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>): Az idős erdőterületek fragmentálódása ezt a fajt is negatívan érinti.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések:

A Vámosatya-Csaroda kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A természetvédelmi célállapot:

A megjelölt prioritások szerinti célállapot megvalósításakor arra kell törekedni, hogy a terület egyéb természetes, közösségi jelentőségű (de nem jelölő) élőhelyek kiterjedésének, karakterének, egységes táji megjelenésének, természetes biológiai sokféleségének fennmaradása is biztosítható legyen, különös tekintettel az ott előforduló, jelentős értéket képviselő védett fajok igényeire.

A célállapot eléréséhez rendelt célkitűzések:

- A természetközeli/féltermészetes elegyes tölgyerdők fenntartása, különös tekintettel a gyertyános-tölgyesekre és a keményfaliget jellegű állományokra.
- Őshonos fafajú állományokban a kiterjedt tarvágásos véghasználatok mellőzése, folyamatos erdőborítás fenntartása, természetközeli vegyes korösszetételű állományok kialakítása. A felújításokban a teljes talajelőkészítés és tuskózás elhagyása. A talaj és az aljnövényzet bolygatását a lehető legkisebbre javasolt csökkenteni.
- Javasolt a megkezdett természetközeli felújítási és ápolási módok kísérletes kidolgozásának folytatása. Az „őserdő” jellegű, gazdálkodásmentes állományok kialakítása és fenntartása, területi arányuk növelése. Természetes cserjeszint kímélete.
- Lábon száradó vagy odvasodó faegyedek és a holt fa mennyiségének növelése az őshonos fafajú állományokban.
- A tájidegen fafajú erdők átalakítása őshonos fafajokból álló állományokra.
- Természetes és természetközeli, inváziós fajok által nem eluralt cserjés-magaskórós erdőszegélyek kímélete és fejlesztése (területük növelése).
- Az inváziós fajok (gyalogakác, zöld juhar, amerikai kőris, aranyvessző fajok, fehér akác) visszaszorítása, szükség esetén rendszeres beavatkozásokkal. A természetközeli/féltermészetes erdőállományokból és fasorokból a tájidegen fafajok (gyalogakác, zöld juhar, amerikai kőris, fehér akác stb.) egyedeinek eltávolítása. Ennek során a sarj vagy újulatképződés megakadályozása.
- A természetközeli erdei aljnövényzet megóvása, a természetes felújulás segítése érdekében (taposás, túsás, rágási kár megelőzése miatt) a területen a nagyvad egyedszámának megfelelő szinten tartása, szükség esetén mesterséges apasztása. A Bockerek-erdő túltartott vadállományának jelentős csökkentése, tájidegen vadfajok (dám) állományának fokozatos csökkentése és felszámolása.
- A jelölő erdei élőhelyek inváziós veszélyeztetésének csökkentése. Ennek érdekében a jelölő élőhelyekkel érintkező, az adott helyen tényleges inváziós fenyegetést jelentő tájidegen fásszárú állományok (pl. fehér akác, amerikai kőris) átalakítása, lecserélése.

- Az erdők területét vagy területének intaktságát csökkentő, nem a jelölő erdei élőhelytípus természetvédelmi helyzetének javítását szolgáló beruházások mellőzése.
- A területen található csatornákon a vízviszatarató műtárgyak megfelelő üzemeltetése, szükség esetén új műtárgyak kialakítása a természetes vízkészlet megtartása érdekében.
- A láposodó holtmedrek kedvezőbb vízellátottságának megteremtése.
- A mocsárrétek, kaszálók arra alkalmas területeinek rendszeres kaszálása és/vagy legeltetése. A területen található rétek, mocsárrétek, magassásosok, zombékosok alkotta változatos élőhelymozaik fennmaradásának biztosítása; ennek érdekében kíméletes legeltetési és kaszálási módszerek kidolgozása, kaszátlan területek mozaikos kijelölése (hagyásfákat is meghagyó kaszálás). A gyepes teljes becserjésedésének megakadályozása.
- Szántók lehetőség szerinti gyepesítése, vagy őshonos fajokkal történő erdősítése.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE)

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Vámosatya-Csaroda Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 7 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2016-ban tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges

vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Földutak, keskeny út menti fasorok, tanyák és településszélek tartoznak a kezelési egységbe. Az ide sorolt élőhelyek természetvédelmi szempontból kis jelentőségűek (nem kulcsfontosságúak a jelölő értékek tekintetében), ugyanakkor az erdő-, a vad- és a rétlelegelőgazdálkodással érintett területen az ilyen jellegű létesítmények egyben a természetvédelmi kezelést is szolgálják, hozzájárulnak a kiemelkedően gazdag élőhelymozaik fenntartásához. Nem ide tartoznak viszont az ipari jellegű telephelyek akkor sem, ha azok mezőgazdasági jellegűek. Az ide sorolt faállományok nem szerepelnek az Országos Erdőállomány Adattárban. „Ex lege” láp érintettsége is van a kezelési egységnek. A kezelési egység kiterjedése 19,97 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet (OG), jellegtelen üde gyepek (OB), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), tanyák, családi gazdaságok (U10)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), üde és nedves cserjések (P2a), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), kiskertek (T9), falvak, falu jellegű külvárosok (U3)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatot nem teszünk, a kezelési előírás-javaslatok lefedik a természetvédelmi célok megvalósulásához szükséges tevékenységeket és korlátozásokat.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Védett természeti területek esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 terület élőhelyeit és fajait érő káros hatások csökkentése és kizárása fontos feladat. A kezelési egység ilyen jellegű potenciális és aktuális hatásait a javasolt intézkedésekkel csökkenteni lehet.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Azokat a területeket soroltuk ebbe a kezelési egységbe, amelyek természetvédelmi kezelése alapvetően legeltetéssel és/vagy kaszálással oldható meg. A Natura 2000 terület jelölő értékei jelentős arányban ezeken a területeken fordulnak elő. Jellemzően ide tartoznak a rét és legelő művelési ágban lévő területek, de esetenként spontán felhagyás után visszagyepesedett szántók is. A réteken és kaszálókon jellemző a cserjésedés és a spontán erdősülés (leginkább őshonos fajokkal). Ezeken a területeken a gyepkomponens még jelentős arányban megvan, emiatt túlnyomó részben ebbe a kezelési egységbe kerültek ezek a területek, mivel úgy gondoljuk, hogy további hasznosításuk és természetvédelmi kezelésük legeltetéssel jól megoldható. Emellett a legeltetés nem kívánna meg a fa- és cserjeállomány teljes mértékű visszaszorítását. A kezelési egységbe néhány, az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő terület egység is beletartozik. Ezek mélyebb fekvésű nyílt, legalább részben mocsári élőhelyek, amelyek megfelelő záródású erdőállomány fenntartására nem alkalmasak. Hasznosításuk (egyben természetvédelmi kezelésük) legeltetéssel oldható meg. Ennek jogszabályi feltételei viszont nem adóttak. A kezelési egységbe beletartoznak azok a gyepterületen lévő kis területű faállományok is amelyek rét vagy legelő művelési ágban lévő területen lévő fásítások. Utóbbi területek a 2009. évi XXXVII. törvény értelmében fásításnak minősülnek, így lehetőség van a legeltetésükre is, emiatt ezek a kis területű faállományok is a KE-2 kezelési egységbe kerültek. „Ex lege” lép érintettsége is van a kezelési egységnek. A kezelési egység kiterjedése 553,32 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem zsombékoló magassásrétek (B5), mocsárrétek (D34), jellegtelen üde gyepek (OB),

jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), fáslegelők, fáskaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek (P45)

- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): lápi zombékosok, zombék-semlyék komplexek (B4), fűzlápok (J1a), láp- és mocsárerdők (J2), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), kiskertek (T9), falvak, falu jellegű külvárosok (U3), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), kékperjés rétek (D2), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB)
- Natura 2000 élőhelyek: Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440), Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510), Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230)
- Érintett erdőrészetek: Csaroda 2TN3, 4B, 4D, 4L, 4J, 4TN1, Gelénes 30A, 30E, 31A, 36TN2
- Védett természeti területen fekvő érintett erdőrészetek: Csaroda 2TN3, 4B, 4D, 4L, 4J, 4TN1, Gelénes 31A, 36TN2
- Erdőtervezett területek, amelyek teljes (vagy közel teljes) területtel a KE-2 egységhez tartoznak. Erdőművelés alóli kivonásuk javasolt, azért, hogy a legeltetés (mint természetvédelmi kezelés) törvényi feltételei adottak legyenek: Csaroda 4L, 4TN1, 2TN3, Gelénes 30E, 36TN2

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A legeltetéssel és/vagy kaszálással történő élőhelykezelés eredményessége a részletesen kidolgozott legeltetési és/vagy kaszálási tervek függvénye, hiszen a kezelési egységben rendkívül mozaikos élőhelymintázat jellemző. Ezt a mozaikosságot nem lehet megtartani egységes legelőnyomással történő legeltetéssel. A legeltetés mértékének és térbeli mintázatának optimalizálásával azonban megőrizhető a jelenlegi viszonylag kedvező természetvédelmi állapot, sőt valamelyest a mozaikoló élőhelyek természetes dinamikai és szukcessziós folyamatait is életben tarthatók.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.
- Erdők esetén a Rétköz-Bereg erdőtervezési körzet körzeti erdőtervét (Érvényes: 2013.01.01 – 2022.12.31, Ügy száma: 11949/14/2011. Kelt: 2013. október 7.) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendeletet szükséges alapul venni.
- Védett természeti területek esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal (GY59).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező (GY26).
- Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható (GY120). (Magyarázat: Az erősen cserjésedett és a már részben erdősült területek esetén és a kezelési egység azon területeinél, ahol az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő területekkel átfedés van.)
- A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében (E91). (Magyarázat: az érintett erdőrészek esetén.)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).
- Élőhelyrekonstrukció. (GY118) (Magyarázat: lásd az Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok pontnál.)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység vízellátottságának javítása fontos jövőbeli feladat. A területen lévő ártéri mocsárrétek (jelölő élőhely) kiszáradása, jellegvesztése, átalakulása jellegtelen, ill. más típusú élőhelyekké aktuális veszély. A közösségi jelentőségű élőhelyek fennmaradása-fejlesztése érdekében rekonstrukciós jellegű beavatkozások (vízpótlás, vízmegtartás, mikroklíma helyreállítása erdőtelepítéssel) történtek már korábban, részben a LIFE 04 NAT HU 000118 azonosítójú pályázat keretein belül. A megépült fenékküszöbök és zsilipek azonban elsősorban a Bockereki-erdő vizes élőhelyeinek (a Gönte égerlápja és az erdőben lévő részben lápi jellegű erősen feltöltődött medermaradványok) részleges vízpótlását oldották meg. Ezek a beavatkozások a réteken és legelőkön történő vízvisszatartást nem tudják biztosítani. A Gelénes-Csarodai-csatorna és a Csaronda összefolyásánál lévő zsilip visszaduzzasztó hatása a távolabb elhelyezkedő réteken és legelőkön már nem érezteti a hatását. Ugyanakkor a réteken és legelőkön lévő lokális mélyedések (medermaradványok, feltöltődött egykori sarlólaposok) alkalmasak lennének úgynevezett „oldaltározásra”, tehát a tél végi, tavaszi csapadéktöbbletből való feltöltésre. Ennek megvalósításában a Gelénes-Csarodai-csatornának kulcsszerepe van, hiszen úgymond keresztülvágja ezeket a vízpótlásra szoruló területeket, ezáltal az ökológiai célú vízpótlásra szánt vizet ebből a víztérből célszerű biztosítani. Bonyolítja a képet, hogy ez a csatorna fontos belvízelvezető szereppel bír (Natura 2000 területen kívülről is), tehát szükséges a két érdek összehangolása. Javasoljuk tehát a kezelési egységbe tartozó területek vízellátottságának javítását célzó élőhelyfejlesztési terv kidolgozását. Megjegyezzük, hogy egy ilyen terv kidolgozása és megvalósítása csakis a KE-5, KE-6 és KE-3 területekkel egy egységben képzelhető el.

A Natura 2000 terület északi részén, nem országosan védett természeti területen lévő

szántóterületeken több helyen természetközeli nyílt élőhelyek alakultak ki (mocsarak, cserjésedő rétek) amelyek ebbe a kezelési egységbe (KE-2) kerültek, ugyanakkor művelési águk még szántó vagy gyümölcsös. A természetközeli élőhelyek hosszú távú megőrzése érdekében javasoljuk, a művelési ágakat a valós viszonyoknak megfelelően alakítani, azokat módosítani. Ezek leginkább olyan mély fekvésű területek, egykori medermaradványok amelyek szántóként vagy gyümölcsösként való további hasznosítása a jelenlegi gazdálkodási viszonyokat figyelembe véve nem életszerű (gazdaságtalan).

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Az élőhely-kezelési módszerek körében a területileg illetékes nemzeti park által jóváhagyott kaszálási terv és a legeltetési terv végrehajtása, valamint a nagy területű, zárt cserjés állományok létrejöttének megakadályozása a jelölő nagy tűzlepke (*Lycena dispar*), a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) és a vöröslábú hegyisáska (*Odontopodisma rubripes*) élőhelyének, mint a közösségi jelentőségű *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) és a Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) élőhelyek hosszú távú védelmét, fenntartását biztosítja. Minimális mértékben az Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) 91E0* és a Mészkedvelő üde láp- és sásrétek 7230 élőhelyek is érintettek a kezelési egység vonatkozásában. Utóbbi élőhely nem jelölő élőhely a Natura 2000 területen.

A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) védelme szempontjából a legeltetés előtérbe helyezése indokolt a kaszálással szemben, de a két alapvető gyepgazdálkodási mód kombinálásával a gyepterületek hosszú távú megőrzése és a faj védelme is megoldható. Emellett a legeltetés nem kívánna meg a fa- és cserjeállomány teljes mértékű visszaszorítását. Ez a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) és a vöröslábú hegyisáska (*Odontopodisma rubripes*) fajok számára biztosítana kedvező helyzetet. A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) szempontjából a kezelési egységbe tartozó területek fás-cserjés szegélye és az erdei tisztások a meghatározóak.

A közösségi jelentőségű, a területen előforduló de nem jelölő állatfajok közül a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) és a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) természetvédelmi helyzetének javítását is szolgálják a kezelési egységben megfogalmazott javaslatok és az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési elképzelések.

A terület további hasznosítása nem erdőgazdálkodási tevékenység keretében (E91) elnevezésű önkéntesen vállalható előírást a kezelési egységbe tartozó erdőtervezett területek esetében azért javasoljuk, mert ezek mélyebb fekvésű nyílt, legalább részben mocsári élőhelyek, amelyek megfelelő záródású erdőállomány fenntartására nem alkalmasak. Hasznosításuk (egyben természetvédelmi kezelésük) legeltetéssel oldható meg. A legeltetés viszont jogszabályi tiltásba ütközik ezeken a területeken.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak az erdők. Összességében az erdők kiterjedése jelentős, az állományok nagy része természetes, természetközeli, vagy származékerdő. A természetközeli állományok a gyertyános-kocsányos tölgyesek, a keményfás ártéri erdők, a fűz-nyár ártéri erdők és kis részben a láp- és mocsárerdők. A mikrotarvágások eredményeképpen megjelenő „lékek” ma már meghatározóak a Bockereki-erdőben. Ezeken kívül kisebb arányban akácok és fenyvesek is előfordulnak. A kezelési egység nagyobb része országos jelentőségű védett természeti terület, a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet része. A kezelési egység nagy része szerepel az Országos Erdőállomány Adattárban, de olyan, az Adattárban nem szereplő spontán kialakult erdőfoltok is ide tartoznak, amelyek a 2009/XXXVII. évi törvény szerint erdők, és vonatkozik rájuk minden ebből fakadó kötelezettség (művelési ág szerint réteken és szántón). Ugyanakkor nem tartozik a kezelési egységbe minden olyan terület, ami az Országos Erdőállomány Adattárban szerepel, hiszen egyes „erdőtervezett” területek a KE-2 kezelési egységbe, tehát a kaszálóként és/vagy legelőként hasznosítható területekhez kerültek, míg a láp és mocsárerdők egy része a KE-6-ba, ami azokat a lápi jellegű vizes élőhelyeket foglalja magában amelyeknél természetvédelmi szempontból nem kívánatos semmiféle gazdálkodási tevékenység. „Ex lege” láp érintettsége is van a kezelési egységnek. A kezelési egység kiterjedése 1210,45 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): láp és mocsárerdők (J2), fűz-nyár ártéri erdők (J4), keményfás ártéri erdők (J6), gyertyános-kocsányos tölgyesek (K1a), alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5), jellegtelen üde gyepek (OB), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), akácültetvények (S1), egyéb ültetett tájidegen lombos erdők (S3), nem őshonos fajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), őshonos fafajú fiatalosok (P1), őshonos fafajú fiatalosok (P3)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), nem zsombékoló magassárrétek (B5), üde és nedves cserjések (P2a), fáslegelők, fáskaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek (P45), őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5)
- Natura 2000 élőhelyek: Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0), Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulusszal* (91G0)*, Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440 – hibrid élőhelyként fordul elő)
- Érintett erdőrészek:
Csaroda 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1NY, 1TN1, 1TN2, 2A, 2B, 2C, 2D, 2E, 2F, 2G, 2NY1, 2NY2, 2TN1, 2TN2, 4A, 4B, 4C, 4D, 4E, 4F, 4G, 4H, 4I, 4J, 4K, 4M, 4N, 4O, 4P, 4Q, 4R, 4S, 4T, 4U, 4TN2, 4TN3, 5A, 5B, 5C, 5D, 5E, 5F, 5G, 5H, 6A, 6B, 6C, 6D, 6E, 6F, 6G, 6H, 6I, 6J, 6K, 6NY, 7A, 7B, 7C
Gelénes 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1F, 1G, 1NY, 2A, 2B, 2C, 2D, 2E, 2F, 2G, 2NY, 2TI1, 2TI2, 2ÚT, 3A, 3B, 3C, 3D, 3E, 3F, 3G, 3H, 3NY, 3TI, 3TN1, 3TN2, 3ÉP, 4A, 4B, 4NY, 5A, 5B, 5C, 5D, 5E, 5F, 6A, 6B, 6C, 6D, 6NY, 7A, 7B, 7C, 7D, 7E, 7F, 7H, 7TI, 7ÚT, 8A, 8B, 8C, 8D, 8E, 8F, 8NY, 9A, 9B, 9C, 9NY, 9TN, 10A, 10B, 10C, 10D, 10E, 10F, 10G, 10H, 10NY1, 10NY2, 10TN1, 10TN2, 10ÚT, 11A, 11B, 11C, 11D, 11E, 11F, 11G, 11H, 11NY, 11TN1, 14ÚT, 12A, 12B, 12C, 12D, 12E, 12F, 12G, 12H,

12I, 12J, 12K, 12L, 12NY1, 12NY2, 12TN1, 12TN2, 12TN3, 12VI, 13A, 13B, 13C, 13D, 13E, 13TN, 13VI, 14A, 14B, 14C, 14D, 14E, 14F, 14G, 14NY, 14TN2, 15A, 15B, 15NY, 15TN, 30A, 30B, 30D, 30VI, 31A, 31B, 31C, 31D, 31E, 31F, 32A, 32B, 32D, 32E, 33A, 33B, 33C, 33D, 33E, 33F, 33G, 33H, 33NY1, 33NY2, 33NY3, 33TN1, 33TN2, 34A, 34B, 34C, 34D, 34E, 34F, 34TN1, 34TN2, 34TN3, 34TN4, 35A, 35B, 35C, 35D, 35E, 35F, 35G, 35H, 35TI, 36A, 36B, 36C, 36D, 36E, 36F, 36G, 36H, 36I, 36J, 36TN1, 37A, 37B, 37C, 37D, 37TN

Tákos 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1F, 1G, 1H, 1I, 1J, 1K, 1L, 1M, 1N, 1O, 1CE, 1TN1, 1TN2, 2A, 2B, 2C, 2D, 2NY, 2TI, 2TN, 2VI, 3TI, 3VI

- Védett és fokozottan védett természeti területen fekvő erdőrészek:

Csaroda 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1NY, 1TN1, 1TN2, 2A, 2B, 2C, 2D, 2E, 2F, 2G, 2NY1, 2NY2, 2TN1, 2TN2, 4A, 4B, 4C, 4D, 4E, 4F, 4G, 4H, 4I, 4J, 4K, 4M, 4N, 4O, 4P, 4Q, 4R, 4S, 4T, 4U, 4TN2, 4TN3, 5A, 5B, 5C, 5D, 5E, 5F, 5G, 5H, 6A, 6B, 6C, 6D, 6E, 6F, 6G, 6H, 6I, 6J, 6K, 6NY, 7A, 7B, 7C

Gelénes 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1F, 1G, 1NY, 2A, 2B, 2C, 2D, 2E, 2F, 2G, 2NY, 2TI1, 2TI2, 2ÚT, 3A, 3B, 3C, 3D, 3E, 3F, 3G, 3H, 3NY, 3TI, 3TN1, 3TN2, 3ÉP, 4A, 4B, 4NY, 5A, 5B, 5C, 5D, 5E, 5F, 6A, 6B, 6C, 6D, 6NY, 7A, 7B, 7C, 7D, 7E, 7F, 7H, 7TI, 7ÚT, 8A, 8B, 8C, 8D, 8E, 8F, 8NY, 9A, 9B, 9C, 9NY, 9TN, 10A, 10B, 10C, 10D, 10E, 10F, 10G, 10H, 10NY1, 10NY2, 10TN1, 10TN2, 10ÚT, 11A, 11B, 11C, 11D, 11E, 11F, 11G, 11H, 11NY, 11TN1, 14ÚT, 12A, 12B, 12C, 12D, 12E, 12F, 12G, 12H, 12I, 12J, 12K, 12L, 12NY1, 12NY2, 12TN1, 12TN2, 12TN3, 13A, 13B, 13C, 13D, 13E, 13TN, 14A, 14B, 14C, 14D, 14E, 14F, 14G, 14NY, 14TN2, 15A, 15B, 15NY, 15TN, 31A, 31B, 31C, 31D, 31E, 31F, 32A, 32B, 32D, 32E, 33A, 33B, 33C, 33D, 33E, 33F, 33G, 33H, 33NY1, 33NY2, 33NY3, 33TN1, 33TN2, 34A, 34B, 34C, 34D, 34E, 34F, 34TN1, 34TN2, 34TN3, 34TN4, 35A, 35B, 35C, 35D, 35E, 35F, 35G, 35H, 35TI, 36A, 36B, 36C, 36D, 36E, 36F, 36G, 36H, 36I, 36J, 36TN1

Tákos 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1F, 1G, 1H, 1I, 1J, 1K, 1L, 1M, 1N, 1O, 1CE, 1TN1, 1TN2, 2A, 2B, 2C, 2D, 2NY, 2TI, 2TN, 3TI

- Erdőtervezett területek (főképp „egyéb részletek”), amelyek azért hiányoznak a fenti felsorolásból, mert teljes (vagy közel teljes) területtel a KE-2 egységhez tartoznak. Erdőművelés alóli kivonásuk javasolt, azért, hogy a legeltetés (mint természetvédelmi kezelés) törvényi feltételei adottak legyenek: Csaroda 4L, 4TN1, 2TN3, Gelénes 30E, 36TN2
- Erdőtervezett területek (főképp „egyéb részletek”), amelyek azért hiányoznak a fenti felsorolásból, mert teljes (vagy közel teljes) területtel a KE-6 egységhez tartoznak: Tákos 2VI, 3VI, Gelénes 6VI, 7G, 11TN2, 12VI, 13VI, 14TN1, 32C, 32F

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A „Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció a körzeti erdőtervezés során az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak a Rétköz-Beregi Erdőtervezési Körzet területén található Natura 2000 területekre, valamint a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok (állat- és növényfajok) természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékeléséről.” című dokumentációban megfogalmazott elvek és a részletszintű intézkedések véleményünk szerint alapvetően összhangban van a kezelési egység javaslataival. Az esetleges eltérések jórészt abból adódnak, hogy a fenntartási tervet megalapozó biotikai adatgyűjtés (élőhelyterképezés és közösségi jelentőségű fajokra vonatkozó adatok) az elővizsgálati dokumentáció elkészülte után történt meg a területre vonatkozóan, így újabb adatok és újabb szempontok figyelembe vételére nyílt lehetőség.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- A gyepek (több éves parlagok) esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.
- Erdők esetén a Rétköz-Beregi erdőtervezési körzet körzeti erdőtervét (Érvényes:

2013.01.01 – 2022.12.31, Ügy száma: 11949/14/2011. Kelt: 2013. október 7.) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendeletet szükséges alapul venni.

- Védett természeti területek esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása. (E10) (Magyarázat: a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet kezelési tervével összhangban az erdőrezervátum magterületekkel kapcsolatos előírás-javaslat).
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése. (E33) (Magyarázat: a természetes, természetszerű és a származék erdőkben a szálaló üzemmód egyeztethető össze leginkább a természetvédelmi célkitűzésekkel.)
- Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. (E17) (Magyarázatát lásd a „kezelési javaslatok indoklása” fejezetben).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18) (Magyarázatát lásd a „kezelési javaslatok indoklása” fejezetben).
- Fokozottan védett madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20)
- Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása. (E47)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típusal. (E51) (Magyarázat: A tájidegen fajok lecserélése hazai fajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Alkalmazandó fajok leginkább a kocsányos tölgy, magyar kőris, gyertyán, mezei szil, tatárjuhar, mezei juhar).
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fajok eltávolítása. (E29)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- Mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé – a díszes tarkalepke védelmében – legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14) (Magyarázat: a Natura 2000 terület erdői jelenleg megfelelő életteret nyújtanak a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) populációjának számára, ugyanakkor a kedvező állapotok tartós fenntartásához szükség van beavatkozásokra is)
- A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is). (E15) (Magyarázat: a javaslat a

harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*) védelme érdekében került az előírásorba, részleteket lásd a kezelési javaslatok indoklása részénél.)

- A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41) (Magyarázat: a javaslat a harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*) védelme érdekében került az előírásorba, részleteket lásd a kezelési javaslatok indoklása részénél.)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)
- A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA02)
- Élőhely-rekonstrukció. (V63) (Magyarázat: lásd az Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok pontnál.)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a kezelési egységbe tartozó területek vízellátottságának javítását célzó komplex (több kezelési egységet magába foglaló, sőt a Natura 2000 területen kívüli víztereket sajátosságait is figyelembe vevő) élőhelyfejlesztési terv kidolgozását.

Az ebbe a kezelési egységbe tartozó területek és más egységhez tartozó területek (keskeny erek, feltöltődött medermaradványok) lényegében egyetlen egységet alkotnak vízgazdálkodási szempontból. Biotikai értelemben is közel álló élőhelyekről van szó (természetes élőhelymozaik). Emiatt az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési lehetőségek is több kezelési egységet érintenek (lásd. KE-2, KE-5, KE-6). Korábbi években több, az erdőben lévő, vagy azt határoló medréhez vízpótlási lehetőségek épültek ki, illetve medertározás is megvalósult a fő belvízcsatornán. Ezek a beavatkozások kedvezően érintik a területen lévő jelölő erdei élőhelyeket, hiszen azok mikro- és mezoklimáját akkor is kedvezően befolyásolják, ha közvetlen elöntést nem indukálnak ezek a beavatkozások. A megépült fenékküszöbök és zsilipek elsősorban a Bockereki-erdő vizes élőhelyeinek (a Gönte égerlápja és az erdőben lévő lápi jellegű erősen feltöltődött medermaradványok) részleges vízpótlását oldották meg. Ennek részeként a Gelénes-Csarodai-csatorna és a Csaronda összefolyásánál zsilip épült. A műtárggyal az év bizonyos szakaszaiban sikeresen lehet a KE-6 egység erdei vizes élőhelyein vizet visszatartani, illetve oda vizet juttatni. Ugyanakkor az ide sorolt élőhelyek (és az azokat magába foglaló Bockereki-erdő) vízellátottságát más vízfolyások is jelentősen befolyásolják. A Bockereki-erdő déli szegélyén futó Szipa-főcsatorna és a nyugati szegélyén futó Csaronda vízháztartása alapvetően meghatározza a környező területek talajvízszintjét, ezáltal a Bockereki-erdőben lévő lokális vízmegtartást célzó műtárgyak hatását úgy mond felülírják.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A gazdálkodáshoz köthető előírás javaslatok mindegyike vonatkozik a nem védett erdőrészekre, míg a védett erdőrészekre azok a javaslatok, amelyek nincsenek benne a természet védelméről szóló törvényben.

Az előírás-sorokat a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet kezelési tervével összhangban határoztuk meg.

A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Törekedni kell arra, hogy az összes erdőállomány valamely természetszerűnek minősülő jelölő élőhelyé alakuljon. Az üde, vegyes életkorú és idős fákat, valamint holt faanyagot is tartalmazó erdők igen fontosak számos gerinctelen állatfaj állományának fennmaradásához, ilyenek pl a közösségi jelentőségű xilofág bogarak. Ezek: nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*). A tavi denevér (*Myotis dasycneme*) és a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) szempontjából is meghatározó az ilyen jellegű erdők aránya. A harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*) védelme érdekében az egyetlen lelőpontjának (EOV koordinátái: 899551,318907) környezetében 150-200 méteres sugarú körben (Gelénes 13E) javasoljuk az erdészeti beavatkozások (fahasználatok) elhagyását.

A cserjés-magaskórós üde erdőszegélyek fenntartása a jelölő sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) és a vöröslábú hegyisáska (*Odontopodisma rubripes*) fajok fennmaradása miatt is fontos. A vadlétszám csökkentés is indokolt, mivel a jelenlegi vadlétszám a jelölő erdőtársulások cserje- és gyepszintjét láthatóan károsítja, ez a közösségi jelentőségű fajok közül főképp a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) táplálkozási lehetőségét korlátozza. Főképp két vadászható vadfaj, a vaddisznó és a dámszarvas okoz problémát. A vízellátottság javítását célzó élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatot a közösségi jelentőségű erdei élőhelyek természetvédelmi helyzetének javítása érdekében javasoljuk.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: Szántóföldek, ugarok és gyümölcsösök. A szántók nagy részének művelési ága valóban szántó, de ide tartoznak olyan kisebb elszántások, amelyek eredeti művelési ága rét-legelő. „Ex lege” lúp érintettsége is van a kezelési egységnek. A kezelési egység kiterjedése 146,03 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények (T7), fiatal parlag és ugar (T10)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyepek (OB)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatot nem teszünk, a kezelési előírás-javaslatok lefedik a természetvédelmi célok megvalósulásához szükséges tevékenységeket és korlátozásokat.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A gyepek (több éves parlagok) esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

Védett természeti területek esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni. (SZ37)
- Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással. (SZ53)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyesedéssel. (SZ55)
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése. (SZ56)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk egyrészt az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészeken az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek. Megjegyezzük, hogy a területen az elszántások csak esetlegesek, kis kiterjedésűek.

A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a következő jelölő élőhelyek voltak: *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei – (6440) és Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) – (6510). Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

- Mezőgazdasági földterület első erdősítése. (SZ56)

Magyarázat: A Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet kezelési tervével összhangban a szántók művelési ága botanikai-zoológiai értékelés után megváltozhat erdő irányába.

Az erdőtelepítések tervezésénél érintetlenül kell hagyni a mélyfekvésű, vízállásos részeket, ill. az erdősítés területének 10-15%-án gondoskodni kell füves élőhelyek (tisztások, ill. gyepek) kialakításáról és fenntartásáról.

Az erdőtelepítések során olyan fa- és cserjefajokat kell alkalmazni, amelyek hosszú távon növelhetik a jelölő pannon gyertyános tölgyesek (91G0*) és keményfás ligeterdők (91F0) kiterjedését.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 terület élőhelyeit és fajait érő káros hatások csökkentése és kizárása fontos feladat. A kezelési egység ilyen jellegű potenciális és aktuális hatásait a javasolt intézkedésekkel lehet csökkenteni. Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési és az erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok pedig a terület jelölő élőhelyeinek kiterjedését fogja hosszú távon növelni.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ide tartozik a mesterséges vonalvezetésű és általában szabályos mederkeresztzelvénnyel kialakított Szipa-főcsatorna és a kapcsolódó cserjések, fasorok és jellegtelen gyepes élőhelysávok. Továbbá a Gelénesi-csatorna és a Csaronda-főcsatorna érintett szakaszai a kapcsolódó élőhelyekkel (főleg fasorokkal, cserjésekkel és jellegtelen gyepekkel). Nem tartozik ide viszont a Gelénes-Csarodai-csatorna, mert az élőhelytérképezés során ez a csatorna nem különült el önálló egységként. Ide tartozik továbbá egy sekély holtmeder és egy mesterséges víztároló gödör. A kezelési egység kiterjedése 28,22 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdőszávok (RA)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), nem zombékoló magassásrétek (B5), állóvizek (U9), jellegtelen üde gyepek (OB), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdőszávok és fasorok (S7), álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c)
- Natura 2000 élőhelyek: Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150)
- Érintett erdőrészek: Csaroda 30 VI, 30A, 30B
- Védett természeti területen fekvő erdőrészek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatot nem teszünk, a kezelési előírás-javaslatok lefedik a természetvédelmi célok megvalósulásához szükséges tevékenységeket és korlátozásokat.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- A gyepek (rétek, legelők) esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.
- Erdők esetén a Rétköz-Bereg erdőtervezési körzet körzeti erdőtervét (Érvényes: 2013.01.01 – 2022.12.31, Ügy száma: 11949/14/2011. Kelt: 2013. október 7.) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól

szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendeletet szükséges alapul venni.

- Védett természeti területek esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)
- Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges. (V05)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Élőhely-rekonstrukció. (V63) (Magyarázat: lásd az Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok pontnál.)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a KE-2, KE-3, KE-5, KE-6 kezelési egységek vízellátottságának javítását célzó komplex (több kezelési egységet magába foglaló, sőt a Natura 2000 területen kívüli víztereket sajátosságait is figyelembe vevő) élőhelyfejlesztési terv kidolgozását. A KE-5 egység elsődlegesen mint vízszállító (közvetítő) funkcióval bír, tehát az élőhelyfejlesztés eredményei nem az ide tartozó közösségi jelentőségű jelölő élőhelyek kedvezőbb természetvédelmi helyzetében fog megnyilvánulni, hanem a KE-2, KE-3 és KE-6 kezelési egységeknél.

A területen előforduló vizes élőhelyek közül nem ezek a legértékesebbek természetvédelmi szempontból. A kezelési egységbe tartozó csatornáknak ugyanakkor meghatározó szerepe van a teljes Natura 2000 terület vízellátottságában. A Gelénes-Csarodai-csatorna ebből a szempontból kifejezetten központi helyzetű, mivel a területen keresztülhúzódik, ezáltal mintegy kulcsa mind a vízvezetést, mind a terület vízpótlását (vízellátottságát) tekintve (maga a csatorna ugyanakkor nem ebbe a kezelési egységbe került). Ennek és a Szipa-főcsatornának valamint a Csaronda-főcsatornának azonban fontos belvízelvezetést szolgáló funkciója van. Az ebbe, de főleg a KE-2, KE-3, KE-6 kezelési egységekbe tartozó közösségi jelentőségű jelölő élőhelyek fennmaradása-fejlesztése érdekében rekonstrukciós jellegű beavatkozások (vízpótlás, vízmegtartás, mikroklíma helyreállítása erdőtelepítéssel) történtek korábban, részben a LIFE 04 NAT HU 000118 azonosítójú pályázat keretein belül. A további élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési elképzelések kiindulási pontja ez a kezelési egység. A Bockereki-erdő déli szegélyén futó Szipa-főcsatorna és a nyugati szegélyén futó Csaronda vízháztartása alapvetően meghatározza a környező területek talajvízszintjét, ezáltal a Bockereki-erdőben lévő lokális vízmegtartást célzó műtárgyak hatását úgymond felülírja.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat:

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása:

A Natura 2000 terület élőhelyeit és fajait érő káros hatások csökkentése és kizárása fontos

feladat. A kezelési egység ilyen jellegű potenciális és aktuális hatásait a javasolt intézkedésekkel lehet csökkenteni. Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok megvalósulása pedig a terület jelölő élőhelyeinek kedvezőbb vízellátottságát eredményezheti.

A kezelési egységbe tartozó csatornáknak meghatározó szerepe van a teljes Natura 2000 terület vízellátottságában. A Gelénes-Csarodai-csatorna ebből a szempontból kifejezetten központi helyzetű, mivel a területen keresztülhúzódik, ezáltal mintegy kulcsa mind a vízelvezetést, mind a terület vízpótlását (vízellátottságát) tekintve. Ennek és a Szipa-főcsatornának valamint a Csaronda-főcsatornának azonban fontos belvízelvezetést szolgáló funkciója van. Az ebbe és a KE-2, KE-3, KE-6 kezelési egységbe tartozó közösségi jelentőségű élőhelyek fennmaradása-fejlesztése érdekében rekonstrukciós jellegű beavatkozások (vízpótlás, vízmegtartás, mikroklíma helyreállítása erdőtelepítéssel) történtek korábban, részben a LIFE 04 NAT HU 000118 azonosítójú pályázat keretein belül. A további élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési elképzelések kiindulási pontja ez a kezelési egység. A kezelési egység előírás javaslatai a következő közösségi jelentőségű élőhelyek természetvédelmi helyzetének megőrzését és javítását szolgálják: (3150) Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel. A közösségi jelentőségű, a területen előforduló de nem jelölő állatfajok közül a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*), a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*), a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), az apró fillércsiga (*Anisus vorticulus*) szempontjából meghatározó a kezelési egység.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: Olyan természetes vagy természetközeli lápi vagy legalább lápi jelleget is hordozó vizes élőhelyek, amelyeknek medermorfológiája alapvetően természetes. Jellemzően erdei környezetben vannak, vagy legalább azokhoz csatlakoznak. Részben kis kiterjedésű, keskeny élőhelyfragmentumok, részben feltöltődött morotvák (Kis-tó, Nagy-tó, Hamvas-tó) és ide tartozik az ezektől eltérő jellegű „Gönte” is és néhány kisebb mocsári-lápi jellegű élőhelyfragmentum. Művelési ágak nem egységes. Legnagyobb arányban erdőművelés alatt állnak, szerepelnek az Országos Erdőállomány Adattárban. Emellett nádas, rét, erdő (amely nem szerepel az Adattárban) művelési ágak is érintettek. A kezelési egységbe tartozó területek rendszeres erdő- és mezőgazdasági hasznosítását nem tartjuk szükségesnek. A szükséges természetvédelmi kezeléseket, pl. inváziós fásszárúak eltávolítását nem a mező- vagy erdőgazdálkodás keretei között javasoljuk elvégezni. „Ex lege” láp érintettsége is van a kezelési egységnek. A kezelési egység kiterjedése 46,43 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), láp- és mocsárerdők (J2), fűzlápok (J1a)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): lápi hínár (A24), álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), lápi zombékosok, zombék-semlyék komplexek (B4), állóvizek (U9), nem zombékoló magassásrétek (B5), úszólápok, tözeges nádasok és télisásosok (B1b)
- Natura 2000 élőhelyek: Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*), Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), Természetes disztróf tavak és tavacsák (3160), Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230 – nem jelölő élőhely)

- Érintett erdőrészek: Csaroda 5D, Tákos 2VI, 3VI, Gelénes 1C, 1D, 1E, 1F, 1G, 2A, 6VI, 7B, 7G, 8A, 8B, 8D, 11TN2, 12VI, 13VI, 14TN1, 33B, 32B, 32C, 32E, 32F
- Védett természeti területen fekvő erdőrészek: Csaroda 5D, Tákos 2VI, 3VI, Gelénes 1C, 1D, 1E, 1F, 1G, 2A, 6VI, 7B, 7G, 8A, 8B, 8D, 11TN2, 12VI, 13VI, 14TN1, 33B, 32B, 32C, 32E, 32F
- Erdőtervezett területek, amelyek teljes (vagy közel teljes) területtel a KE-6 egységhez tartoznak: Tákos 2VI, 3VI, Gelénes 6VI, 7G, 11TN2, 12VI, 13VI, 14TN1, 32C, 32F

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A kezelési egységbe tartozó területek rendszeres erdő- és mezőgazdasági hasznosítását nem tartjuk szükségesnek. A szükséges természetvédelmi kezeléseket, pl. inváziós fászfűzárak eltávolítását, esetleges nádvagást vagy más módon történő szerves anyag eltávolítást stb. alapvetően nem a mező- vagy erdőgazdálkodás keretei között javasoljuk elvégezni. Szükséges az önálló erdőrészekként való leválasztás a KE-6 azon területeinél, ahol nagyobb erdőreszt (jelöletlen) részeként található az élőhelyfolt. Amíg az önálló erdőresztként való leválasztás meg nem történik addig az előírt fahasználatok lehetőleg ne érintsék a kezelési egység területét.

a) Kötelező előírások és korlátozások

- A gyepek (rétek, legelők) esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.
- Erdők esetén a Rétköz-Bereg erdőtervezési körzet körzeti erdőtervét (Érvényes: 2013.01.01 – 2022.12.31, Ügy száma: 11949/14/2011. Kelt: 2013. október 7.) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendeletet szükséges alapul venni.
- Védett természeti területek esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A területet kezeletlenül kell fenntartani, mindennemű beavatkozás tilos. (V67) (Magyarázat: csakis az élőhely állapotát fenntartó természetvédelmi jellegű beavatkozások, pl. cserjeirtás képzelhető el, az illetékes Nemzeti Park Igazgatóság engedélyével)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- Az egyéb, kijelölt részek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása. (E23)
- Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. (E24)
- Élőhely-rekonstrukció. (V63) (Magyarázat: lásd az Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok pontnál.)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a kezelési egységbe tartozó területek vízellátottságának javítását célzó komplex (több kezelési egységet magába foglaló, sőt a Natura 2000 területen kívüli víztereket sajátosságait is figyelembe vevő) élőhelyfejlesztési terv kidolgozását.

A kezelési egység több medréhez korábban vízpótlási lehetőségek épültek ki, illetve medertározás is megvalósult a fő belvízcsatornán. Javasolt a vízmegtartás további lehetőségeinek vizsgálata. A közösségi jelentőségű élőhelyek fennmaradása-fejlesztése érdekében rekonstrukciós jellegű beavatkozások (vízpótlás, vízmegtartás, mikroklíma helyreállítása erdőtelepítéssel) történtek már korábban, részben a LIFE 04 NAT HU 000118 azonosítójú pályázat keretein belül. A megépült fenékküszöbök és zsilipek elsősorban a Bockereki-erdő vizes élőhelyeinek (a Gönte égerlápja és az erdőben lévő részben lápi jellegű erősen feltöltődött medermaradványok) részleges vízpótlását oldották meg. Ennek részeként a Gelénes-Csarodai-csatorna és a Csaronda összefolyásánál zsilip épült. A műtárggyal az év bizonyos szakaszaiban sikeresen lehet a kezelési egység erdei vizes élőhelyein vizet visszatartani, illetve oda vizet juttatni. Ugyanakkor az ide sorolt élőhelyek (és az azokat magába foglaló Bockereki-erdő) vízellátottságát más vízfolyások is jelentősen befolyásolják. A Bockereki-erdő déli szegélyén futó Szipa-főcsatorna és a nyugati szegélyén futó Csaronda vízháztartása alapvetően meghatározza a környező területek talajvízszintjét, ezáltal a Bockereki-erdőben lévő lokális vízmegtartást célzó műtárgyak hatását úgymond felülírják.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységbe tartozó területeken szükségessé válhatnak természetvédelmi célú beavatkozások. Pl. szerves anyag eltávolítása (nádvagás) vagy inváziós növények visszaszorítása. Ezek a feladatok azonban vélhetően nem rendszeres, évről-évre elvégzendő tevékenységek lesznek, ezért nem illeszthetők az általában éves rendszerességgel elvégzett rét- és legelőgazdálkodási tevékenységekhez, vagy az erdőtervekben szabályozott fahasználatok rendjéhez. A természetvédelmi kezelő úgymond „egyedi” szinten tud majd dönteni a szükséges természetvédelmi célú beavatkozások szükségességéről és módjáról.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Természetvédelmi szempontból kiemelten értékes és kiemelten veszélyeztetett vizes élőhelyek tartoznak a kezelési egységbe. Minden állomány fennmaradására különös figyelmet szükséges fordítani. A kezelési egység előírás javaslatai és a megfogalmazott élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok a következő közösségi jelentőségű élőhelyek természetvédelmi helyzetének megőrzését és javítását szolgálják: Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*), Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), Természetes disztróf tavak és tavacskák (3160), Mészkedvelő üde lág- és sásrétek (7230 – nem jelölő élőhely). A jelölő fajok közül a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) természetvédelmi helyzetében meghatározó a kezelési egység, hiszen a nyílt, páratelt vizes élőhelyek rajzásra-táplálkozásra kiválóan alkalmasak. Az ideális petézőhelyek pedig általában megtalálhatóak a szomszédos élőhelyek között. A közösségi jelentőségű, a területen előforduló de nem jelölő állatfajok közül a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

és a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) fajok szempontjából meghatározó a kezelési egységbe tartozó területek hosszú távú megőrzése.

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: ipari üzem és intenzív állattartást szolgáló nagyüzemi létesítmény. A Natura 2000 terület többi élőhelyétől elsősorban azért nagy mértékben elütő „élőhelyek”, mert hasznosításuk semmiféle közvetlen kapcsolatba nem hozható a terület természeti adottságaival, a területen folyó gazdálkodási módokkal. A kezelési egység kiterjedése 3,67 hektár.

(2) Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): -
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatokat nem teszünk.

a) Kötelező előírások és korlátozások

- A gyepek (több éves parlagok) esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.
- Védett természeti területek esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 terület élőhelyeit és fajait érő káros hatások csökkentése és kizárása fontos feladat. A kezelési egység ilyen jellegű potenciális és aktuális hatásait a javasolt intézkedéssel lehet csökkenteni.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1. fejezetben, a kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatokkal egységes szerkezetben tárgyalja. Az élőhelyrekonstrukciós javaslatok összefoglalóan a következők:

A KE-2, KE-3, KE-5, KE-6 egységek vízellátottságának javítása fontos jövőbeli feladat. A területen lévő valamennyi jelölő élőhelye kiszáradása, jellegvesztése, átalakulása jellegtelen, ill. más típusú élőhelyekké aktuális veszély. A közösségi jelentőségű élőhelyek fennmaradása-fejlesztése érdekében rekonstrukciós jellegű beavatkozások szükségesek. Ezek a fejlesztések a 3.2.1. fejezetben részletezett okok miatt a négy kezelési egységet együttesen érintik.

A szántóterületeken kialakult (KE-2) természetközeli nyílt élőhelyek (mocsarak, cserjésedő rétek) hosszú távú fenntartásához szükséges a művelési ágak megváltoztatása a valós állapotnak megfelelően.

Az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását tartjuk szükségesnek a KE-4 egység területén. Ezek a területek korábban a következő jelölő élőhelyek voltak: *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei – (6440) és Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) – (6510). Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési terület jelölő fajainak védelme alapvetően az élőhelyek megfelelő kezelésén keresztül biztosítható, a 3.2.1. fejezetben részletezett élőhelykezelési javaslatok alapján. Specifikus fajvédelmi intézkedések nem indokoltak.

Itt egy rövid felsorolást adunk a kezelési egységek által érintett jelölő fajokról.

KE-2: nagy tűzlepke (*Lycena dispar*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), vöröslábú hegyisáska (*Odontopodisma rubripes*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

KE-3: sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), vöröslábú hegyisáska (*Odontopodisma rubripes*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*)

KE-5: díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

KE-6: díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), nagy tűzlepke (*Lycena dispar*)

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében a területen monitorozás nem zajlik.

A tervezés alapját jelentő 1:10.000 léptékű élőhelytérképezés, illetve a jelölő fajokra vonatkozó botanikai és zoológiai felmérés 2016-ban készült el a teljes területre nézve. A további kutatás és monitorozás tekintetében a 2016-os felmérés eredményeit célszerű alapállapotnak tekinteni.

A jövőben szükséges a területen a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének és természetességének, valamint a jelölő fajok állományának nyomon követése. A jelölő élőhelyek monitorozására javasolható 10 évente az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzése. Az élőhelyek ennél ritkábban végzett monitorozása

vélhetőleg nem ad megfelelő lehetőséget az esetlegesen beinduló negatív folyamatok megváltoztatását célzó idejében történő beavatkozásra. Javasolt a jelölő élőhelyek (91F0 - Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmenion minoris*); 3150 - Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel; 91G0* - Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal; 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei; 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*); 3160 - Természetes disztróf tavak és tavacskák; 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)) állományainak változását is egy-egy mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre és erdőkre vonatkozó módszertan.

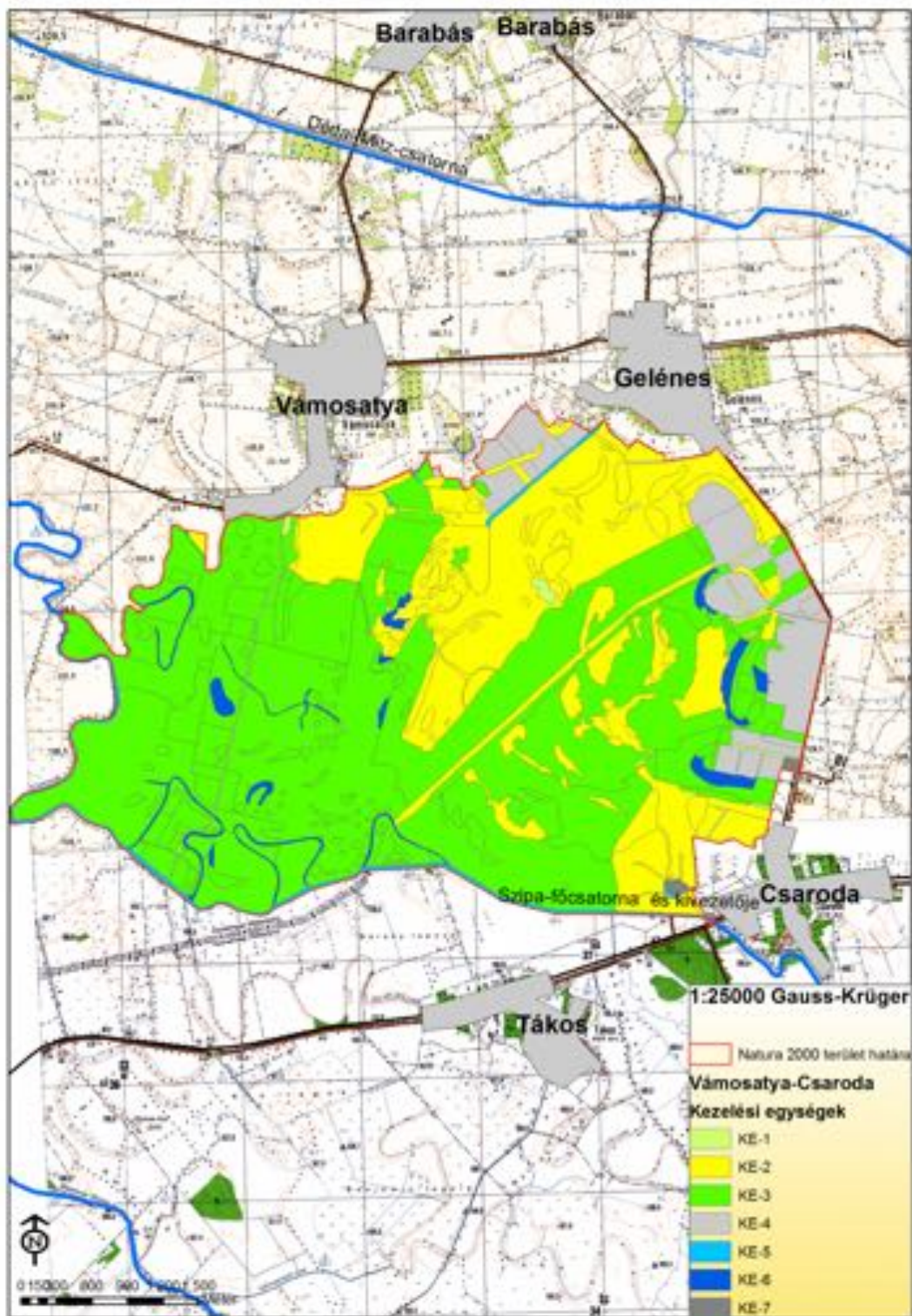
A jelölő lepkefajok monitorozása NBmR protokoll szerint végezhető, 10 évente.

A pirostérdű sáska (*Odontopodisma rubripes*) területen élő állományai viszonylag jól feltártak. A faj állományainak NbmR protokoll alapján történő monitorozása 10 évente javasolt.

A tavi denevér (*Myotis dasycneme*) esetében a kölykező helyek felkutatása nagyon fontos teendő. Önkormányzatoknál, boltokban és presszókban érdemes rendszeresen érdeklődni, hogy nem jelezte-e valaki, hogy nagyobb mennyiségű (több tíz vagy akár néhány száz) denevér mozgását tapasztalta. Továbbá a napnyugta utáni kirepülés alkalmával érdemes detektorral követni a településeken mozgó denevéreket. Amennyiben lehetőség van rá, úgy a rádió-telemetriás módszer alkalmazásával is meg lehet találni a kölykező helyeket.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése.

A tervezési terület kezelési egységei. 2017.02.01.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Vámosatya-Csaroda különleges jelentőségű természet-megőrzési terület Vámosatya, Gelénes, Csaroda, és Tákos közigazgatási területeket érintve több fizikai blokkban található. Az érintett fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 44,53 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

MEPAR Blokkazonosító	Teljes terület (ha)	Támogatható terület (ha)	KAT
TPXRJ-W-11	156,88	19,55	KAT20
TAVCJ-2-11*	8,29	0,00	0
T028Y-7-11	316,10	0,00	0
T1CVY-6-11	14,88	11,74	KAT20
T1E30-F-11	14,63	0,00	KAT20
T1U2Y-U-11	44,59	28,31	KAT20
T1WH0-C-11	44,94	39,53	KAT20
T6NCJ-P-11*	52,67	48,73	0
T7XRJ-E-11	25,87	23,79	KAT20
T7YYH-M-11*	55,25	50,76	KAT20
T84RH-L-11*	15,50	14,90	0
T8HKH-R-11	318,89	0,00	0
T8JRJ-2-11*	25,34	22,34	KAT20
T8M5J-J-11	29,19	19,82	KAT20
T8QRJ-8-11	10,55	0,00	KAT20
T95YJ-W-11	24,85	0,00	KAT20
T9WKH-7-11*	77,97	67,57	0
TA75J-6-11	25,47	24,10	KAT20
TANCJ-U-11	28,47	25,76	KAT20
TAWKH-8-11	15,27	0,74	KAT20
TAXRH-H-11	37,93	0,00	KAT20
TCE5J-E-11*	9,53	8,63	KAT20
TE130-F-11	20,35	0,00	KAT20
TE290-P-11	59,79	55,86	KAT20
TFN90-C-11	8,46	8,24	KAT20
TFQP0-U-11*	14,95	12,69	KAT20
TH290-R-11	2,88	2,42	KAT20
TH4P0-8-11	31,11	25,51	KAT20
THJP0-N-11	6,31	6,31	KAT20
THV90-L-11*	21,50	14,05	0
TJ130-K-11	17,17	16,90	KAT20
TJ5W0-J-11	0,89	0,70	0
TJ9FY-7-11	96,73	47,09	KAT20
TJ9H0-8-11	6,38	0,00	KAT20
TJAP0-H-11*	83,01	79,42	KAT20
TJCW0-Q-11	0,56	0,56	KAT20

TJE2Y-X-11	29,44	24,38	KAT20
TJE30-Y-11	17,67	8,26	KAT20
TJN90-E-11	15,53	13,10	KAT20
TJPH0-N-11	5,18	3,96	KAT20
TJU5J-1-11*	18,27	12,96	0
TK9KJ-W-11	315,53	285,09	KAT20
TKHKJ-4-11	9,75	9,21	KAT20
TKJRJ-C-11	49,67	43,99	KAT20
TKU5J-2-11	126,06	7,23	KAT20
TKVCJ-9-11	5,29	0,00	KAT20
TKWKJ-J-11	6,05	3,83	KAT20
TL4RJ-Y-11	7,72	7,72	KAT20
TLCYJ-E-11	7,12	3,10	KAT20
TLJRJ-D-11	7,78	7,70	KAT20
TLM5J-V-11	8,09	7,95	KAT20
TLQRJ-L-11	0,38	0,38	KAT20
TMKYJ-N-11	12,50	12,50	KAT20
TN3FY-5-11	23,23	21,30	KAT20
TNF8Y-A-11	0,89	0,41	KAT20
TNHFY-K-11	17,01	14,84	KAT20
TQ8CJ-U-11*	16,75	15,97	0
TX5W0-X-11	228,99	0,00	KAT20
TXE30-D-11	1,95	1,95	KAT20

* Az adott MEPAR-blokknak nem a teljes területe fed át a Natura 2000 terület területével.

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Jelen Natura 2000 területen a támogatási rendelet gyep hasznosítási irányú horizontális célprogramjai vehetők igénybe, ugyanis a XXX különleges természet-megőrzési terület nem esik bele Magas Természeti Értékű Területek zónalehatárolásaiba. Szakembereink álláspontja szerint a terület hosszú távú fenntartásához elegendőek a horizontális célprogramokban elérhető kiegészítő támogatások. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Eurónak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Eurónak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Eurónak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészt területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyep természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem

hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

A Vámosatya-Csaroda fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Vámosatya-Csaroda Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

○

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználatot az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési- élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Vámosatya-Csaroda Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

○

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

- egyeztető fórum megszervezése és lebonyolítása
- önkormányzati közzététel
- a fenntartási terv internetes felületen való megjelenítése
- érintettek levélben vagy e-mailben való megkeresése

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

- Natura 2000 területtel érintett gazdálkodók
- Natura 2000 területtel érintett földhasználók, hasznosítók és kezelők
- érintett földrészletek tulajdonosai
- földbérlők
- területi államigazgatási szervek
- települési önkormányzatok
- társadalmi szervezetek
- helyi lakosság

A társadalmi egyeztetés szervezése, lebonyolítása:

A fenntartási tervre vonatkozó véleményeket 2017.03.10-ig várjuk az emisszion2@gmail.com email címre, vagy postai úton a következő címre: E-misszió Egyesület, 4400 Nyíregyháza, Szabolcs u. 6. A fenntartási terv egyeztető fóruma 2017.03.07-én 15:30 órai kezdettel, Gelénes község Művelődési Házában és Klub Könyvtárában (4935 Gelénes, Kossuth út 13.) kerül megtartásra. A fenntartási terv jelen tervezete honlapunkról letölthető: <http://www.e-misszio.hu/n2>

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A fenntartási tervre vonatkozó véleményeket 2017.03.10-ig várjuk az emisszion2@gmail.com email címre, vagy postai úton a következő címre: E-misszió Egyesület, 4400 Nyíregyháza, Szabolcs u. 6. A fenntartási terv egyeztető fóruma 2017.03.07-én 15:30 órai kezdettel, Gelénes község Művelődési Házában és Klub Könyvtárában (4935 Gelénes, Kossuth út 13.) kerül megtartásra. A fenntartási terv jelen tervezete honlapunkról letölthető: <http://www.e-misszio.hu/n2>